Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (първи състав)

1 февруари 2017 година*

„Преюдициално запитване — Социална сигурност — Регламент (ЕИО) № 1408/71 — Компонент „грижа“ на помощта за издръжка на лица с увреждания (disability living allowance) — Осигурено за риска „старост“ лице, което окончателно е преустановило всякаква професионална дейност — Понятия „обезщетение за болест“ и „обезщетение за инвалидност“ — Износимост“

По дело C-430/15

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Supreme Court of the United Kingdom (Върховен съд на Обединеното кралство) с акт от 29 юли 2015 г., постъпил в Съда на 5 август 2015 г., в рамките на производство по дело

**Secretary of State for Work and Pensions**

срещу

**Tolley,**

СЪДЪТ (първи състав),

състоящ се от: R. Silva de Lapuerta, председател на състава, J.-C. Bonichot, Ал. Арабаджиев (докладчик), C. G. Fernlund и S. Rodin, съдии,

генерален адвокат: H. Saugmandsgaard Øe,

секретар: V. Tourrès, администратор,

предвид изложеното в писмената фаза на производството и в съдебното заседание от 8 юни 2016 г.,

като има предвид становищата, представени:

— за г-жа Tolley (починала, представлявана в производството от управителя на нейното наследство), от R. Drabble, QC, и T. Buley, barrister, упълномощени от S. Clarke, solicitor,

— за правителството на Обединеното кралство, от M. Holt и C. Crane, в качеството на представители, подпомагани от B. Kennelly, QC, и D. Blundell, barrister,

— за норвежкото правителство, от P. Wennerås, M. Schei и C. Rydning, в качеството на представители,

— за Европейската комисия, от D. Martin и J. Tomkin, в качеството на представители,

* * Език на производството: английски.

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 5 октомври 2016 г.,

постанови настоящото

## Решение

1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на Регламент (ЕИО) № 1408/71 на Съвета от 14 юни 1971 година за прилагането на схеми за социална сигурност на заети лица, самостоятелно заети лица и членове на техните семейства, които се движат в рамките на Общността, в изменената му и актуализирана редакция съгласно Регламент (ЕО) № 118/97 на Съвета от 2 декември 1996 г. (ОВ L 28, 1997 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 5, том 4, стр. 35 и поправка в ОВ L 32, 2008 г., стр. 31), изменен с Регламент (ЕО) № 307/1999 на Съвета от 8 февруари 1999 г. (ОВ L 38, 1999 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 5, том 5, стр. 103, наричан по-нататък „Регламент № 1408/71“).

2 Запитването е отправено в рамките на спор между Secretary of State for Work and Pensions (министърът на труда и пенсиите на Обединеното кралство, наричан по-нататък „министърът“) и г-жа Tolley, починала на 10 май 2011 г. и представлявана в главното производство от съпруга си в качеството му на управител на наследство, относно прекратяването на правото ѝ да получава компонента „грижа“ на помощта за издръжка на лица с увреждания (*disability living allowance*, наричана по-нататък „DLA“), със съображението че тя вече не отговаря на условията за пребиваване и присъствие във Великобритания.

## Правна уредба

*Правото на Съюза*

3 Регламент № 1408/71 е заменен от Регламент (ЕО) № 883/2004 на Европейския парламент и на Съвета от 29 април 2004 година за координация на системите за социална сигурност (ОВ L 166, 2004 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 5, том 7, стр. 82 и поправка в ОВ L 33, 2008 г., стр. 12), станал приложим от 1 май 2010 г. Предвид датата на настъпване на фактите в спора по главното производство обаче, същият се урежда от Регламент (ЕО) № 1408/71.

4 Член 1 от този регламент предвижда:

„По смисъла на настоящия регламент:

a) „заето лице“ и „самостоятелно заето лице“ означава съответно:
   i) всяко лице, което е осигурено задължително или доброволно за продължителен период, за един или повече рискове, обхванати от клоновете на схема за социална сигурност, за заети лица, за самостоятелно заети лица или от специалните схеми за държавни служители;
   ii) всяко лице, което е задължително осигурено за един или повече от осигурителните рискове, обхванати от разглежданите в настоящия регламент клонове на социална сигурност, съгласно схема за социална сигурност на всички пребиваващи лица или на цялото работещо население, ако лицето:

   — може да се определи като заето или самостоятелно заето лице в зависимост от начина на управление или финансиране на такава схема,

или

— ако не отговаря на тези критерии, задължително или продължително по избор е осигурено за друг посочен в приложение I осигурителен риск съгласно схема за заети или самостоятелно заети лица, или съгласно посочена в iii) схема, или отговаря на определението в приложение I, когато в съответната държава членка не съществува такава схема;

[…]

[…]

о) „компетентна институция“ означава:
i) институцията, при която съответното лице е осигурено в момента на подаване на заявлението за обезщетение;

[…]

[…]

р) „компетентна държава“ означава държавата членка, на чиято територия се намира компетентната институция;

[…]“.

5 Член 2, параграф 1 от Регламент № 1408/71 предвижда:

„Настоящият регламент се прилага за заети лица, самостоятелно заети лица и студенти, към които се прилага или е било прилагано законодателството на една или повече държави членки и, които са граждани на държава членка, или са лица без гражданство или бежанци, живеещи на територията на някоя от държавите членки, както и към членовете на техните семейства и преживелите ги лица“.

6 Член 4 от посочения регламент гласи:

„1. Настоящият регламент се прилага за цялото законодателство, което се отнася до следните клонове на социална сигурност:

а) обезщетения за болест и майчинство;

б) обезщетения за инвалидност, включително обезщетенията за поддържане или подобряване на способността за печалба на доходи;

в) обезщетения за старост;

[…]

2. Настоящият регламент се прилага за всички общи и специални схеми на социална сигурност, независимо дали с или без плащане на вноски, и за схеми, които се отнасят до отговорността на работодател или корабособственик за обезщетенията, посочени в параграф 1.

[…]“.

7 Съгласно член 10, параграф 1, първа алинея от същия регламент:

„Ако в настоящия регламент не е предвидено друго, придобитите съгласно законодателството на една или повече държави членки парични обезщетения за инвалидност, старост или за преживяло лице, пенсия за трудова злополука или професионална болест и помощи при смърт не подлежат на никакво намаление, изменение, спиране, отнемане или конфискация, поради факта, че получателят пребивава на територията на държава членка, различна от тази, в която се намира институцията, която отговаря за изплащането на обезщетенията“.

8 Член 13 от Регламент № 1408/71 гласи:

„1. Съгласно членове [14в] и [14е], лицата, за които се прилага настоящият регламент, са подчинени на законодателството само на една-единствена държава членка. Това законодателство се определя в съответствие с разпоредбите в настоящия дял.

2. Съобразно разпоредбите на членове от 14 до 17:

а) лице, което е заето на територията на една държава членка, е подчинено на законодателството на тази държава, дори ако пребивава на територията на друга държава членка или ако седалището или мястото на дейност на предприятието или на физическото лице - работодател се намира на територията на друга държава членка;

[…]

е) лице, за което престане да бъде приложимо законодателството на дадена държава членка, без за него да стане приложимо законодателството на друга държава членка в съответствие с някое от правилата по предходните алинеи или в съответствие с предвидените в членове от 14 до 17 изключения или особени разпоредби, е подчинено на законодателството на държавата членка, на чиято територия пребивава единствено съгласно разпоредбите на това законодателство“.

9 Дял III („Особени разпоредби във връзка с различните категории обезщетения“) от Регламент № 1408/71 се подразделя на осем глави, като предмет на първата от тях са болестите и майчинството. В раздел 2 („Заети или самостоятелно заети лица и членове на техните семейства“) от тази глава се намира член 19 от същия регламент, който предвижда в параграф 1:

„Заето или самостоятелно заето лице, което пребивава на територията на държава членка, различна от компетентната държава, и което отговаря на предвидените от законодателството на компетентната държава условия за придобиване на право на обезщетения, като при необходимост се вземат предвид разпоредбите на член 18, получава в държавата, в която пребивава:

[…]

б) предоставяните от компетентната институция парични обезщетения в съответствие с прилаганото от нея законодателство. Въпреки това, по споразумение между компетентната институция и институцията по мястото на пребиваване, такива обезщетения могат да се предоставят от последно посочената институция от името на първата посочена институция в съответствие със законодателството на компетентната държава“.

10 Член 22 от посочения регламент, който се намира в същия раздел, гласи:

„1. Зает или самостоятелно зает, който отговаря на предвидените от законодателството на компетентната държава условия за придобиване на право на обезщетения, като при необходимост се вземат предвид разпоредбите на член 18, и:

[…]

б) който, след като е придобил право на обезщетения за сметка на компетентната институция, е получил разрешение от тази институция да се завърне на територията на държавата членка, в която пребивава или да смени пребиваването си на територията на друга държава членка;

[…]

има право на:

[…]

ii) на предоставяните от компетентната институция парични обезщетения, в съответствие с разпоредбите на прилаганото от нея законодателство. Въпреки това, по споразумение между компетентната институция и институцията по мястото на престой или пребиваване, такива обезщетения могат да се предоставят от последно спомената институция от името на първата посочена институция в съответствие с разпоредбите на законодателството на компетентната държава.

2. Отказ за разрешението, което се изисква съгласно параграф 1, буква б), може да се дава само ако се установи, че движението на съответното лице би могло да навреди на здравословното му състояние или на предоставяното медицинско лечение.

[…]“.

11 Член 89 от Регламент № 1408/71 предвижда:

„Особеният ред за прилагане на разпоредбите на законодателствата на някои държави членки е посочен в приложение VI“.

12 В приложение I („Лица, включени в приложното поле на регламента“) към Регламент № 1408/71 фигурира позиция O, която се отнася до Обединеното кралство и има следния текст:

„Всяко лице, което е „зает източник на доходи“ или „самостоятелно зает източник на доходи“ по смисъла на законодателството на Великобритания или законодателството на Северна Ирландия, се счита съответно за зает или самостоятелно зает по смисъла на член 1, буква а), ii) от регламента. Всяко лице, по отношение на което съгласно законодателството на Гибралтар се дължат вноски за „зает“ или „самостоятелно зает“, се счита съответно за зает или самостоятелно зает по смисъла на член 1, буква а), ii) от регламента“.

13 Позиция O, която се отнася до Обединеното кралство и се намира в приложение VI („Особен ред за прилагане на законодателството на някои държави членки“) към Регламент № 1408/71, предвижда в точка 19:

„Съобразно евентуално сключени конвенции с отделни държави членки по смисъла на член 13, параграф 2, буква е) от регламента, и член 10б от регламента за прилагане, законодателството на Обединеното кралство спира да се прилага за всяко лице, което преди това е било подчинено на законодателството на Обединеното кралство като заето или самостоятелно заето лице, в края на последния един от следните три дни:

[…]

в) последния ден на всеки период, през който е получавано обезщетение от Обединеното кралство за болест или майчинство (включително обезщетения в натура, за които Обединеното кралство е компетентната държава) или обезщетение за безработица, който
   i) е започнал преди датата на смяна на пребиваването в друга държава членка или, ако е започнал по-късно;
   ii) непосредствено е следвал трудова или самостоятелна заетост в друга държава членка, докато лицето е било подчинено на законодателството на Обединеното кралство“.

14 Съгласно точка 20 от същата позиция:

„Фактът, че дадено лице е станало подчинено на законодателството на друга държава членка в съответствие с разпоредбите на член 13, параграф 2, буква е) от регламента, член 10б от регламента за прилагане и точка 19 по-горе, не възпрепятства:

а) прилагането спрямо него, от страна на Обединеното кралство като компетентна държава, на разпоредбите за заети или самостоятелно заети лица на дял III, глави 1 и 2, раздел 1, или член 40, параграф 2 от регламента, ако по смисъла на тези разпоредби лицето остава заето или самостоятелно заето лице и последно е било осигурено като такова съгласно законодателството на Обединеното кралство;

б) третирането му като заето или самостоятелно заето лице по смисъла на дял III, глави 7 и 8 на регламента, или членове 10 или 10а от регламента за прилагане, при условие че съгласно дял III, глава 1 му се дължи обезщетение от Обединеното кралство в съответствие с разпоредбите на буква а)“.

*Правото на Обединеното кралство*

15 От акта за преюдициално запитване е видно, че DLA е независещо от вноски обезщетение, предназначено да покрие допълнителните разходи, които пораждат някои видове грижи или неспособността или почти пълната неспособност за придвижване. За отпускането на DLA, която включва компонент „грижа“ и компонент „подвижност“, не е предвиден критерий за имуществено състояние и DLA не компенсира евентуална липса на доходи, тъй като получателят ѝ може да упражнява професионална дейност.

16 Съгласно член 71, параграф 6 от Social Security Contributions and Benefits Act 1992 (Закон от 1992 г. за социалноосигурителните вноски и обезщетения, наричан по-нататък „Законът от 1992 г.“) „[д]адено лице има право на [DLA] само ако отговаря на условията за пребиваване и присъствие във Великобритания“.

17 Тези условия за пребиваване и присъствие във Великобритания са уточнени по-специално в член 2, параграф 1, буква а) от Social Security (Disability Living Allowance) Regulations 1991 (Правилник за социално осигуряване относно помощите за издръжка на лица с увреждания от 1991 г.).

**Спорът в главното производство и преюдициалните въпроси**

18 Британската гражданка г-жа Tolley, родена на 17 април 1952 г., е внасяла социалноосигурителни вноски в Обединеното кралство от 1967 г. до 1984 г. Впоследствие са ѝ били зачетени социалноосигурителни вноски до 1993 г. Ако беше изпълнила условията за внесени осигурителни вноски при достигане на законоустановената пенсионна възраст, тя щеше да придобие право на пенсия за осигурителен стаж и възраст.

19 От 26 юли 1993 г. ѝ е предоставен безсрочно компонентът „грижа“ на DLA, тъй като не е била в състояние сама да си приготвя храна.

20 На 5 ноември 2002 г. г-жа Tolley и съпругът ѝ се преместват окончателно в Испания с цел да живеят там. В тази държава членка г-жа Tolley не е била нито заето, нито самостоятелно заето лице.

21 През 2007 г. министърът приема решение, че правото на г-жа Tolley да получава компонента „грижа“ от DLA е преустановено, считано от 6 ноември 2002 г. Безспорно е, че по силата на законодателството на Обединеното кралство тя е загубила на тази дата правото на посочената помощ.

22 Г-жа Tolley обжалва това решение пред First-tier Tribunal (Първоинстанционен съд, Обединено кралство). Той уважава жалбата, като приема, че съгласно член 10 от Регламент № 1408/71 г-жа Tolley има правото да продължи да получава компонента „грижа“ на DLA след преместването си в Испания.

23 Министърът обжалва решението на First-tier Tribunal (Първоинстанционен съд) пред Upper Tribunal (Висш съд, Обединено кралство). Последният постановява, че г-жа Tolley има право на компонента „грижа“ на DLA съгласно член 22 от същия регламент, защото след като е осигурена за риска „старост“ поради направените социалноосигурителни вноски, тя е „заето лице“ по смисъла на член 1, буква а) от посочения регламент.

24 Court of Appeal (England & Wales) (Апелативен съд (Великобритания и Уелс), Обединено кралство) отхвърля жалбата, подадена от министъра срещу решението на Upper Tribunal (висш съд). Тогава министърът сезира Supreme Court of the United Kingdom (Върховен съд на Обединеното кралство).

25 Последният съд отбелязва, че компонентът „грижа“ на DLA би могло да се разглежда като обезщетение за инвалидност по смисъла на Регламент № 1408/71, което може да се изнесе съгласно член 10 от същия в друга държава членка. Според този съд основната характеристика на изброените в цитираната разпоредба обезщетения е, че са дългосрочни или еднократни плащания, свързани с трайни обстоятелства. Той посочва, че ако, от друга страна, тази помощ трябва да се разглежда като обезщетение за болест, се поставя въпросът дали определението за „заето лице“ в член 1, буква а), подточка ii) от посочения регламент се прилага и спрямо разпоредбите на дял III, глава 1 от цитирания регламент относно болестите. В тази насока той посочва, че не е логично икономически неактивните лица да се разглеждат като работници, които следва да бъдат третирани по-благоприятно от активно търсещите работа.

26 В допълнение, след като евентуалното право на г-жа Tolley на пенсия за осигурителен стаж и възраст съгласно законодателството на Обединеното кралство е запазено след преместването ѝ в Испания, запитващата юрисдикция иска да се установи дали изразът „лице, за което престане да бъде приложимо законодателството на дадена държава членка“ в член 13, параграф 2, буква е) от Регламент № 1408/71, визира цялото законодателство на една държава членка или само законодателството на тази държава относно разглежданото обезщетение. В случай че е визирано само последното законодателство, запитващата юрисдикция е на мнение, че има основание за въпроса дали позиция О, точка 19, буква в) от приложение VI към цитирания регламент, където се уточнява моментът, в който законодателството на Обединеното кралство престава да бъде приложимо, се отнася до реалното получаване на обезщетението или само до правото на такова обезщетение. Според нея се поставя и въпросът дали точка 20 от същата позиция предвижда за Обединеното кралство задължението за изплащане на компонента „грижа“ на DLA в съответствие с разпоредбите на дял III, глава 1 от посочения регламент.

27 При това положение Supreme Court of the United Kingdom (Върховен съд на Обединеното кралство) решава да спре производството по делото и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

„1) Правилно ли компонентът „грижа“ на [DLA] е квалифициран като обезщетение за инвалидност вместо като парично обезщетение за болест за целите на Регламент № 1408/71?

2) а) Престава ли да бъде подчинено на законодателството на Обединеното кралство за целите на член 13, параграф 2, буква е) от Регламент № 1408/71 лице, което съгласно вътрешното право на Обединеното кралство е престанало да се ползва от [компонента „грижа“ на DLA], поради това че се е преместило да живее в друга държава членка, и което преди преместването си е преустановило всякаква професионална дейност, но продължава да е осигурено срещу риска старост по системата за социална сигурност на Обединеното кралство?

б) Остава ли такова лице при всички положения подчинено на законодателството на Обединеното кралство с оглед на точка 19, буква в), [позиция „Обединено кралство“ от приложение VI към Регламент № 1408/71]?

в) Ако лицето е престанало да бъде подчинено на законодателството на Обединеното кралство по смисъла на член 13, параграф 2, буква е) от Регламент № 1408/71, длъжно ли е Обединеното кралство да приложи спрямо него разпоредбите на дял III, глава 1 от този регламент, или само разполага с възможност да направи това съгласно точка 20, [позиция „Обединено кралство“ от приложение VI към същия регламент]?

3)

а) Приложимо ли е за целите на членове 19—22 от Регламент № 1408/71 широкото определение на понятието за заето лице в решение Dodl и Oberhollenzer ([C-543/03], EU:C:2005:364) в случаите, в които съответното лице е преустановило всякаква професионална дейност преди преместването си в друга държава членка, въпреки направеното в дял III, глава 1 от този регламент разграничение между заети и самостоятелно заети лица, от една страна, и безработни лица, от друга?

б) Ако това определение е приложимо, такова лице има ли право на прехвърляне на обезщетението по силата или на член 19, или на член 22 от Регламент № 1408/71? Може ли член 22, параграф 1, буква б) да попречи правото на компонента „грижа“ на DLA на лице, претендиращо за обезщетение, да се препятства от изискване за пребиваване, наложено от националното законодателство при смяна на пребиваването в друга държава членка?“.

**По преюдициалните въпроси**

*По първия въпрос*

28 С първия си въпрос запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали обезщетение като компонента „грижа“ на DLA представлява обезщетение за болест или обезщетение за инвалидност по смисъла на Регламент № 1408/71.

По допустимостта

29 Според правителството на Обединеното кралство първият преюдициален въпрос е недопустим, тъй като, от една страна, не е бил обсъждан пред запитващата юрисдикция, и от друга, е идентичен на въпрос, поставен по делото, довело до постановяването на решение от 18 октомври 2007 г., Комисия/Парламент и Съвет (C-299/05, EU:C:2007:608).

30 Досежно първото съображение за недопустимост, изтъкнато от това правителство, следва да се отбележи, че член 267 ДФЕС предоставя на националните юрисдикции най-широко право да сезират Съда, ако счетат, че висящото пред тях дело повдига въпроси, които налагат тълкуване или преценка на валидността на разпоредбите на правото на Съюза за целите на решаването на отнесения до тях спор. Следователно националните юрисдикции имат възможността, а в определени случаи и задължението да отправят преюдициално запитване, когато установят, служебно или по искане на страните, че същността на спора повдига въпрос, попадащ в приложното поле на първа алинея от този член. Ето защо обстоятелството, че пред запитващата юрисдикция страните по главното производство не са изтъкнали проблем, свързан с правото на Съюза, не е пречка Съдът да бъде сезиран от тази юрисдикция (решение от 15 януари 2013 г., Križan и др., C-416/10, EU:C:2013:8, т. 64 и 65 и цитираната съдебна практика).

31 Всъщност преюдициалното запитване се основава на диалог между съдилища, чието начало зависи изцяло от преценката на националната юрисдикция за релевантността и необходимостта от това запитване (решение от 15 януари 2013 г., Križan и др., C-416/10, EU:C:2013:8, т. 66).

32 В допълнение, вярно е, че може да бъде в интерес на доброто правораздаване преюдициален въпрос да бъде отправен едва след като са изслушани и двете страни, но същевременно трябва да се признае, че предварителното им изслушване не е сред предпоставките за започване на производството, предвидено в член 267 ДФЕС (вж. в този смисъл решение от 3 март 1994 г., Eurico Italia и др., C-332/92, C-333/92 и C-335/92, EU:C:1994:79, т. 11).

33 Видно от предходното, обстоятелството, че страните по даден спор не са обсъждали пред националната юрисдикция въпрос, свързан с правото на Съюза, не изключва възможността на Съда да бъде поставен такъв въпрос.

34 Колкото до второто съображение за недопустимост, достатъчно е да се припомни, че дори при наличието на практика на Съда, която разрешава разглеждания правен въпрос, националните юрисдикции запазват пълна свобода да сезират Съда, ако считат това за уместно, без обстоятелството, че разпоредбите, чието тълкуване е поискано, вече са били тълкувани от Съда, да води до отпадане на компетентността на Съда да се произнесе отново (решение от 17 юли 2014 г., Torresi, C-58/13 и C-59/13, EU:C:2014:2088, т. 32 и цитираната съдебна практика).

35 При това положение първият въпрос е допустим.

По съществото на спора

36 Като начало следва да се провери дали положението на г-жа Tolley попада в приложното поле на Регламент № 1408/71.

37 В тази насока съгласно член 2, параграф 1 от този регламент последният е приложим за заети лица, самостоятелно заети лица и студенти, към които се прилага или е било прилагано законодателството на една или повече държави членки, и които са граждани на държава членка или са лица без гражданство или бежанци, живеещи на територията на някоя от държавите членки, както и към членовете на техните семейства и преживелите ги лица.

38 Съгласно практиката на Съда едно лице има качеството на „заето или самостоятелно заето лице“ по смисъла на Регламент № 1408/71, стига да е задължително или доброволно осигурено, дори само за един риск, по посочена в член 1, буква а) от същия регламент обща или специална схема за социална сигурност, и то независимо от съществуването на трудово правоотношение (решение от 10 март 2011 г., Borger, C-516/09, EU:C:2011:136, т. 26 и цитираната съдебна практика).

39 Запитващата юрисдикция и правителството на Обединеното кралство обаче поддържат, че положението на г-жа Tolley попада в обхвата на член 1, буква а), подточка ii), второ тире от Регламент № 1408/71, тъй като компонентът „грижа“ на DLA ползва всички местни лица, независимо дали са заети или не. Доколкото тази разпоредба препращала към приложение I от въпросния регламент, г-жа Tolley можела да бъде квалифицирана като „заето или самостоятелно заето лице“ само ако отговаря на условията, предвидени от британското законодателство. Това законодателство обаче визирало единствено лицата, които извършват възмездна дейност.

40 В настоящия случай от представената на Съда преписка следва, че между 1967 г. и 1993 г. г-жа Tolley е била осигурена в Обединеното кралство за риска „старост“ в рамките на схема за социална сигурност, приложима към всички местни лица. Безспорно е, че с оглед на начина на управление и на финансиране на тази схема това лице може да бъде определено като „заето лице“. Ето защо, след като е била осигурена за риска, предвиден в член 4, параграф 1, буква в) от Регламент № 1408/71, г-жа Tolley трябва да се счита за „заето или самостоятелно заето лице“ по смисъла на член 1, буква а), подточка ii), първо тире от този регламент.

41 Обстоятелството, че г-жа Tolley е починала, преди да навърши пенсионна възраст, не променя този извод. Всъщност възможността за попадане в персоналния обхват на Регламент № 1408/71 не зависи от настъпването на осигурения риск (вж. в този смисъл решение от 10 март 2011 г., Borger, C-516/09, EU:C:2011:136, т. 30).

42 Ето защо следва да се установи, че положение като разглежданото по главното производство попада в персоналния обхват на Регламент № 1408/71.

43 На следващо място трябва да се припомни, че обезщетението е социалноосигурително, когато е отпуснато без каквато и да е индивидуална и дискреционна преценка на личните нужди, въз основа на нормативно уредено положение, и е свързано с един от рисковете, изрично изброени в член 4, параграф 1 от Регламент № 1408/71 (решение от 18 октомври 2007 г., Комисия/Парламент и Съвет, C-299/05, EU:C:2007:608, т. 56 и цитираната съдебна практика).

44 Съгласно член 4, параграф 1, букви а) и б) от този регламент, последният се прилага за законодателствата, които се отнасят до клоновете на социалната сигурност, свързани съответно с обезщетенията за болест и с обезщетенията за инвалидност, включително обезщетенията за поддържане или подобряване на способността за печалба на доходи.

45 За да се направи разграничение между отделните категории социалноосигурителни обезщетения, следва да се има предвид рискът, покрит от всяко обезщетение (решение от 18 юли 2006 г., De Cuyper, C-406/04, EU:C:2006:491, т. 27).

46 В тази насока Съдът е постановил, че обезщетенията, които се предоставят обективно въз основа на нормативно уредено положение и са насочени към подобряване на здравословното състояние, както и на качеството на живот на зависимите от грижи лица, имат основно за цел да допълнят осигурителните обезщетения за болест и трябва да бъдат разглеждани като „обезщетения за болест“ по смисъла на член 4, параграф 1, буква а) от Регламент № 1408/71 (решения от 5 март 1998 г., Molenaar, C-160/96, EU:C:1998:84, т. 23—25 и от 18 октомври 2007 г., Комисия/Парламент и Съвет, C-299/05, EU:C:2007:608, т. 61 и цитираната съдебна практика).

47 Досежно компонента „грижа“ на DLA, от представената от запитващата юрисдикция информация се вижда, че това независещо от вноски парично обезщетение, отпускано без оглед на размера на доходите на получаващия го, е предназначено да компенсира допълнителните разходи, които могат да възникнат за дадено лице с оглед по-специално на неговата неспособност или почти пълна неспособност за придвижване.

48 Безспорно е, че отпускането на споменатото обезщетение не зависи от индивидуална преценка на личните нужди на заявителя и се извършва въз основа на обективни критерии, като невъзможността на лицето само да си приготвя храна, които са определени в Закона от 1992 г.

49 Също така не се спори, че разглежданото по главното производство обезщетение има същите характеристики и преследва същата цел като DLA, която е в сила към момента на настъпване на фактите по делото, довело до постановяването на решение от 18 октомври 2007 г., Комисия/Парламент и Съвет (C-299/05, EU:C:2007:608).

50 В точка 65 и сл. от това решение Съдът по същество е постановил, че макар основната ѝ цел да не е да допълни осигурителните обезщетения за болест, тази помощ трябва да се разглежда, освен що се отнася до компонента ѝ „подвижност“, като обезщетение за болест по смисъла на Регламент № 1408/71.

51 При това положение обезщетението, разглеждано по главното производство, представлява обезщетение за болест по смисъла на Регламент № 1408/71.

52 Този извод не се поставя под съмнение от довода на запитващата юрисдикция, че разглежданата по главното производство помощ би могла да бъде квалифицирана като „обезщетение за инвалидност“, тъй като е сродна на обезщетенията, изброени в член 10, параграф 1 от Регламент № 1408/71, и по-специално на паричните обезщетения за инвалидност, основната характеристика на които е, че са дългосрочни или еднократни плащания, свързани с трайни обстоятелства.

53 Всъщност фактът, че за целите на отпускането на компонента „грижа“ на DLA намалената подвижност трябва да е със значителна продължителност, не променя целта на тази помощ — да подобри качеството на живот на зависимите от грижи лица (вж. по аналогия решение от 18 октомври 2007 г., Комисия/Парламент и Съвет, C-299/05, EU:C:2007:608, т. 63).

54 Съдът е постановил също, че обезщетения като разглежданите по главното производство, предмет на които е рискът от изпадане в зависимост от грижи, трябва да се приравнят на обезщетения за болест по смисъла на член 4, параграф 1, буква а) от Регламент № 1408/71, независимо че за разлика от обезщетенията за болест strictu sensu те по принцип не се предвижда да се изплащат за кратки периоди и могат именно с оглед на правилата за тяхното

прилагане да имат белези, които фактически се доближават в известна степен и до клоновете инвалидност и старост (вж. в този смисъл решение от 30 юни 2011 г., da Silva Martins, C-388/09, EU:C:2011:439, т. 47 и 48).

55 С оглед на предходното на първия въпрос следва да се отговори, че обезщетение като компонента „грижа“ на DLA представлява обезщетение за болест по смисъла на Регламент № 1408/71.

*По първата и втората част от втория преюдициален въпрос*

56 С първата и втората част от втория си въпрос запитващата юрисдикция по същество иска да се установи, от една страна, дали член 13, параграф 2, буква е) от Регламент № 1408/71 трябва да се тълкува в смисъл, че придобиването от дадено лице на права на пенсия за старост въз основа на преведените през определен период вноски към схемата за социална сигурност на държава членка не допуска възможността законодателството на посочената държава членка впоследствие да престане да бъде приложимо към това лице. Ако отговорът на този въпрос е отрицателен, запитващата юрисдикция иска да се установи, от друга страна, в кой момент законодателството на Обединеното кралство е престанало да бъде приложимо към г-жа Tolley с оглед на факта, че тя е продължила да получава плащания въз основа на компонента „грижа“ на DLA до 2007 г., независимо че по силата на това законодателство е загубила правото да получава въпросното обезщетение поради преместването си в Испания през 2002 г.

57 Следва да се отбележи, че Регламент № 1408/71 не създава обща схема за социална сигурност, а позволява продължаване на съществуването на отделни национални схеми и има за единствена цел да осигури координирането им. Така той позволява запазването на отделните национални схеми, които пораждат отделни вземания спрямо различни институции, срещу които заявителят притежава преки права или по силата на самото вътрешно право, или по силата на вътрешното право, допълнено при необходимост от правото на Съюза (решение от 21 февруари 2013 г., Dumont de Chassart, C-619/11, EU:C:2013:92, т. 40 и цитираната съдебна практика).

58 Разпоредбите на дял II от цитирания регламент, част от който е член 13 от последния, представляват пълна и уеднаквена система от стълкновителни норми. Целта на тези норми е не само да се избегне едновременното прилагане на няколко национални законодателства и усложненията, които могат да възникнат от това, но и да не се допусне лицата, попадащи в приложното поле на Регламент № 1408/71, да бъдат лишени от защита в областта на социалната сигурност поради липса на приложимо по отношение на тях законодателство (решение от 11 юни 1998 г., Kuusijärvi, C-275/96, EU:C:1998:279, т. 28).

59 Следователно щом дадено лице попада в персоналния обхват на Регламент № 1408/71, така както е определен в член 2 от този регламент, по принцип е приложимо прогласеното в член 13, параграф 1 от последния правило за единство, като приложимото национално законодателство се определя в съответствие с разпоредбите на дял II от този регламент (решение от 19 март 2015 г., Kik, C-266/13, EU:C:2015:188, т. 47).

60 Колкото до разпоредбите на член 13, параграф 2 от същия регламент, тяхната единствена цел е да определят приложимото национално законодателство към лицата, намиращи се в някоя от хипотезите по букви а)—е) от него (решение от 11 юни 1998 г., Kuusijärvi, C-275/96, EU:C:1998:279, т. 29).

61 По отношение в частност на член 13, параграф 2, буква е) от Регламент № 1408/71 следва да се припомни, че преустановяването на прилагането на законодателството на дадена държава членка съставлява предпоставка за прилагането на тази разпоредба (вж. в този смисъл решение от 19 март 2015 г., Kik, C-266/13, EU:C:2015:188, т. 51).

62 Нищо в текста на споменатата разпоредба обаче не дава основание да се смята, че придобиването от дадено лице на права на пенсия за старост въз основа на направените през определен период вноски към схемата за социална сигурност на държава членка не допуска възможността законодателството на посочената държава членка впоследствие да престане да бъде приложимо към това лице.

63 Нещо повече, след като придобиването на права на пенсия за старост е нормалната последица от извършването на професионална дейност, то допускането, че дадено лице не може да бъде подчинено на законодателството на държава членка, различна от държавата членка, в която то е придобило такива права за първи път, би изпразнило член 13, параграф 2, буква е) от Регламент № 1408/71 от смисъл.

64 По отношение на условията, при които законодателството на държава членка престава да бъде приложимо към дадено лице, следва да се припомни, че член 13, параграф 2, буква е) от Регламент № 1408/71 не ги определя. Ето защо националното законодателство на всяка държава членка трябва да определи тези условия (вж. в този смисъл решение от 19 март 2015 г., Kik, C-266/13, EU:C:2015:188, т. 51).

65 Както се пояснява в член 10б от Регламент (ЕИО) № 574/72 на Съвета от 21 март 1972 година относно определяне на реда за прилагане на Регламент № 1408/71 (ОВ L 74, 1972 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 5, том 1, стр. 74), изменен с Регламент (ЕИО) № 2195/91 на Съвета от 25 юни 1991 г. (ОВ L 206, 1991 г., стр. 2), всъщност датата и условията, при които законодателството на държава членка престава да бъде приложимо към дадено лице, визирано в член 13, параграф 2, буква е) от Регламент № 1408/71, се определят в съответствие с разпоредбите на това законодателство.

66 При определянето на момента, в който законодателството на държава членка престава да бъде приложимо към дадено лице, също така при необходимост трябва да се отчитат и разпоредбите на приложение VI от този регламент, което споменава особения ред за прилагане на законодателството на някои държави членки.

67 В настоящия случай, след като от 1993 г. нататък г-жа Tolley повече не е превеждала вноски към схемата за социална сигурност на Обединеното кралство, прекратила е всякаква професионална дейност и е напуснала тази държава членка през 2002 г., запитващата юрисдикция следва да провери дали в приложение на законодателството на споменатата държава членка тези факти са довели до преустановяването на участието на г-жа Tolley в тази схема и излизането ѝ от нея.

68 Същото важи за факта, че г-жа Tolley е продължила да получава плащания съгласно компонента „грижа“ на DLA до 2007 г., независимо че по силата на законодателството на Обединеното кралство е загубила правото да получава въпросното обезщетение поради преместването си в Испания през 2002 г.

69 С оглед на изложеното дотук на първата и втората част от втория въпрос следва да се отговори, че член 13, параграф 2, буква е) от Регламент № 1408/71 трябва да се тълкува в смисъл, че придобиването от дадено лице на права на пенсия за старост въз основа на преведените през определен период вноски към схемата за социална сигурност на държава членка допуска възможността законодателството на посочената държава членка впоследствие да престане да бъде приложимо към това лице. Националната юрисдикция трябва да определи, предвид обстоятелствата по поставения за разглеждане пред нея спор и разпоредбите на приложимото национално право, в кой момент това законодателство е престанало да бъде приложимо към посоченото лице.

*По третата част от втория въпрос и по третия въпрос*

70 С третата част от втория си въпрос и с третия си въпрос, които следва да бъдат разгледани заедно, запитващата юрисдикция по същество иска да се установи дали член 19, параграф 1 и/или член 22, параграф 1, буква б) от Регламент № 1408/71 трябва да се тълкуват в смисъл, че не допускат законодателството на дадена държава членка да предвижда за ползването на помощ като разглежданата по главното производство условие за пребиваване и присъствие като залегналото в член 71, параграф 6 от Закона от 1992 г.

71 Най-напред следва да се отбележи, че член 19 („Пребиваване в държава членка, различна от компетентната държава — общи правила“) от този регламент гарантира — в тежест на компетентната държава — правото на заетото или самостоятелно заето лице, както и на членовете на неговото семейство, което/които пребивава(т) в друга държава членка, чието състояние налага полагането на грижи на територията на държавата членка по пребиваване, да се ползва(т) от обезщетения за болест в натура, предоставяни от институцията на последната държава членка (решение от 16 юли 2009 г., von Chamier-Glisczinski, C-208/07, EU:C:2009:455, т. 42).

72 Ето защо, както по същество отбелязва генералният адвокат в точка 84 от заключението си, тази разпоредба визира единствено случаите, когато заетото или самостоятелно заето лице, подало заявление до компетентната институция на държава членка да получава обезщетение за болест, към момента на подаване на заявлението си пребивава в друга държава членка.

73 В настоящия случай от акта за преюдициално запитване следва, че към момента на подаване на заявлението си до компетентните институции да ползва компонента „грижа“ на DLA г-жа Tolley все още е пребивавала в Обединеното кралство. Следователно положението ѝ очевидно не попада в обхвата на член 19.

74 На следващо място, колкото до член 22, параграф 1, буква б) от Регламент № 1408/71, той се отнася именно до хипотезата на промяна, по време на боледуване, на мястото на пребиваване на заето или на самостоятелно заето лице в държава членка, различна от тази на компетентната институция (вж. в този смисъл решение от 16 юли 2009 г., von Chamier-Glisczinski, C-208/07, EU:C:2009:455, т. 45).

75 Ето защо е необходимо да се провери дали положението на г-жа Tolley попада в обхвата на член 22, параграф 1, буква б).

76 Според правителството на Обединеното кралство, от една страна, използваният в тази разпоредба израз „заето или самостоятелно заето лице“ визира само лицата, които за разлика от г-жа Tolley не са преустановили окончателно всякаква професионална дейност.

77 Този довод не може да бъде приет.

78 В тази насока следва да се отбележи, че съгласно член 1 от Регламент № 1408/71 определенията, съдържащи се в тази разпоредба, сред които са определенията за „заето лице“ и „самостоятелно заето лице“, са „по смисъла на [този] регламент“, без да е предвидено изключение за някои от разпоредбите му.

79 От точки 38—40 от настоящото решение се вижда, че г-жа Tolley трябва да се счита за „заето или самостоятелно заето лице“ по смисъла на член 1, буква а), подточка ii), първо тире от същия регламент, и то независимо че е преустановила окончателно всякаква професионална дейност.

80 Също така следва да се подчертае вече постановеното от Съда, че с израза „заето или самостоятелно заето лице“ в член 22, параграф 1 от Регламент № 1408/71 последният няма за цел да ограничи приложното поле на тази разпоредба до активните за сметка на неактивните заети или самостоятелно заети лица (вж. в този смисъл решение от 31 май 1979 г., Pierik, 182/78, EU:C:1979:142, т. 7).

81 Правителството на Обединеното кралство поддържа, от друга страна, че законодателството на Обединеното кралство е престанало да бъде приложимо към г-жа Tolley от момента на преместването ѝ в Испания и че в приложение на член 13, параграф 2, буква е) от този регламент тя е била подчинена на законодателството на последната държава членка. Следователно последната била компетентната държава по смисъла на член 22, параграф 1, буква б) от същия регламент.

82 В тази насока от тълкуването на член 1, буква о), подточка i) във връзка с член 1, буква р) от Регламент № 1408/71 следва, че понятието „компетентна държава“ обозначава по-специално държавата членка, където се намира институцията, при която заетото или самостоятелно заетото лице е осигурено в момента на подаване на заявлението за обезщетение.

83 В допълнение, от структурата на член 22, параграф 1 от Регламент № 1408/71, където се посочват условията за продължаване на изплащането на обезщетения, на които дадено заето или самостоятелно заето лице има право по силата на законодателството на компетентната държава, и по-специално при преместване да пребивава „на територията на друга държава членка“, следва, че по отношение на тази хипотеза „компетентна държава“ по смисъла на цитираната разпоредба задължително е държавата членка, която е била компетентна да отпусне тези обезщетения преди смяната на пребиваването.

84 Досежно случая по главното производство, от акта за преюдициално запитване следва, че към момента на подаване от г-жа Tolley на заявление до компетентните институции на Обединеното кралство да ползва DLA, тя е била включена в схемата за социална сигурност на тази държава членка. Ето защо дори впоследствие законодателството на въпросната държава членка да е престанало да бъде приложимо към нея, по смисъла на член 13, параграф 2, буква е) от Регламент № 1408/71, именно Обединеното кралство е компетентната държава по смисъла на член 22, параграф 1, буква б) от този регламент.

85 Това тълкуване се потвърждава от позиция „О“, точка 20 от приложение VI към Регламент № 1408/71, съгласно която „[ф]актът, че дадено лице е станало подчинено на законодателството на друга държава членка в съответствие с разпоредбите на член 13, параграф 2, буква е) [от този] регламент […], не възпрепятства“ по-специално „прилагането спрямо него, от страна на Обединеното кралство като компетентна държава, на разпоредбите за заети или самостоятелно заети лица на дял III, глав[а] 1 […], ако по смисъла на тези разпоредби лицето остава заето или самостоятелно заето лице и последно е било осигурено като такова съгласно законодателството на Обединеното кралство“. Тази разпоредба всъщност изрично предвижда възможността за Обединеното кралство да остане компетентната държава по смисъла на разпоредбите на глава 1 от дял III на посочения регламент, ако законодателството му престане да бъде приложимо спрямо заетото или самостоятелно заето лице, по смисъла на член 13, параграф 2, буква е) от същия регламент.

86 От предходното следва, че положение като разглежданото по главното производство попада в обхвата на член 22, параграф 1, буква б) от Регламент № 1408/71.

87 Тази разпоредба всъщност предвижда правото на заетото или самостоятелно заето лице, което отговаря на предвидените от законодателството на компетентната държава условия, да получава изплащаните от компетентната институция парични обезщетения, след като се е преместило да пребивава на територията на друга държава членка.

88 В този смисъл няма как да бъде уважен доводът на правителството на Обединеното кралство, че изразът „отговаря на предвидените от законодателството на компетентната държава условия“ позволява на държавите членки да предвидят за изплащането на паричните обезщетения, визирани от споменатата разпоредба, условие за пребиваване. Както отбелязва генералният адвокат в точка 119 от заключението си, позовавайки се на заключението на генералния адвокат Jacobs по дело Kuusijärvi (C-275/96, EU:C:1997:613), всъщност подобно тълкуване, доколкото би позволило правото, което предоставя член 22, параграф 1, буква б) от Регламент № 1408/71, да се обезсили чрез условие за пребиваване, поставено от националния закон, би лишило напълно от смисъл тази разпоредба.

89 Следователно член 22, параграф 1, буква б) не допуска компетентна държава да предвиди за запазването на получаването на обезщетение като разглежданото по главното производство условие за пребиваване и присъствие на нейна територия.

90 След като това бе уточнено, следва да се подчертае, че същата разпоредба обвързва правото да се изнесе обезщетение като разглежданото по главното производство с изискването заетото или самостоятелно заето лице да е поискало и получило от компетентната институция разрешение да се премести да пребивава на територията на друга държава членка.

91 Действително, както следва от член 22, параграф 2, първа алинея от Регламент № 1408/71, отказ за издаване на разрешението може да бъде направен само ако се установи, че движението на съответното лице би могло да навреди на здравословното му състояние или на предоставяното медицинско лечение.

92 Както обаче изтъква генералният адвокат в точки 124—126 от заключението си, тази разпоредба не може да задължи държавите членки да предоставят на дадено заето или самостоятелно заето лице възможността да се ползва от член 22, параграф 1, буква б) от този регламент в случая, когато това лице се е преместило да пребивава на територията на друга държава членка, без компетентната институция изобщо да е издала разрешение.

93 С оглед на изложеното дотук на третата част от втория въпрос и на третия въпрос следва да се отговори, че член 22, параграф 1, буква б) от Регламент № 1408/71 трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска законодателството на компетентната държава да предвижда за ползването на помощ като разглежданата по главното производство условие за пребиваване и присъствие на територията на тази държава членка. Член 22, параграф 1, буква б) и член 22, параграф 2 от този регламент трябва да се тълкуват в смисъл, че лице, което се намира в положение като разглежданото по главното производство, запазва правото да получава обезщетенията, визирани в първата разпоредба, след като се е преместило да пребивава в държава членка, различна от компетентната държава, стига да е получило разрешение за тази цел.

**По съдебните разноски**

94 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (първи състав) реши:

1) **Обезщетение като компонента „грижа“ на помощта за издръжка на лица с увреждания (*disability living allowance*) представлява обезщетение за болест по смисъла на Регламент (ЕИО) № 1408/71 на Съвета от 14 юни 1971 година за прилагането на схеми за социална сигурност на заети лица, самостоятелно заети лица и членове на техните семейства, които се движат в рамките на Общността, в изменената му и актуализирана редакция съгласно Регламент (ЕО) № 118/97 на Съвета от 2 декември 1996 г., изменен с Регламент (ЕО) № 307/1999 на Съвета от 8 февруари 1999 г.**

2) **Член 13, параграф 2, буква е) от Регламент № 1408/71, в изменената му и актуализирана редакция съгласно Регламент № 118/97, изменен с Регламент № 307/1999, трябва да се тълкува в смисъл, че придобиването от дадено лице на права на пенсия за старост въз основа на преведените през определен период вноски към схемата за социална сигурност на държава членка допуска възможността законодателството на посочената държава членка впоследствие да престане да бъде приложимо към това лице. Националната юрисдикция трябва да определи, предвид обстоятелствата по поставения за разглеждане пред нея спор и разпоредбите на приложимото национално право, в кой момент това законодателство е престанало да бъде приложимо към посоченото лице.**

3) **Член 22, параграф 1, буква б) от Регламент № 1408/71, в изменената му и актуализирана редакция съгласно Регламент № 118/97, изменен с Регламент № 307/1999, трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска законодателството на компетентната държава да предвижда за ползването на помощ като разглежданата по главното производство условие за пребиваване и присъствие на територията на тази държава членка.**

4) **Член 22, параграф 1, буква б) и член 22, параграф 2 от Регламент № 1408/71, в изменената му и актуализирана редакция съгласно Регламент № 118/97, изменен с Регламент № 307/1999, трябва да се тълкуват в смисъл, че лице, което се намира в положение като разглежданото по главното производство, запазва правото да получава обезщетенията, визирани в първата разпоредба, след като се е преместило да пребивава в държава членка, различна от компетентната държава, стига да е получило разрешение за тази цел**.

Подписи